

Sygn. akt III UK 62/07

**WYROK
W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ**

Dnia 6 grudnia 2007 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Jerzy Kuźniar (przewodniczący)

SSN Romualda Spyt (sprawozdawca)

SSN Andrzej Wróbel

Protokolant Halina Kurek

w sprawie z odwołania J. L.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w B.

o prawo do emerytury,

po rozpoznaniu na rozprawie w Izbie Pracy, Ubezpieczeń Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 6 grudnia 2007 r.,

skargi kasacyjnej odwołującego się od wyroku Sądu Apelacyjnego w [..]

z dnia 27 lutego 2007 r.,

**uchyla zaskarżony wyrok i sprawę przekazuje Sądowi
Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania i rozstrzygnięcia o
kosztach postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Sąd Okręgowy – Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w L. wyrokiem z dnia 27 lutego 2006 r. oddalił odwołanie J. L. od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B. odmawiającej ubezpieczonemu prawa do emerytury z tytułu pracy w szczególnych warunkach. W uzasadnieniu wyroku Sąd ustalił, że ubezpieczony nie spełnia wszystkich przesłanek prawa do emerytury na podstawie art. 32 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2004 r. Nr 39, poz. 353 ze zm.), ponieważ nie legitymuje się okresem 15 lat pracy w szczególnych warunkach. Sąd Okręgowy – wbrew stanowisku organu rentowego - zaliczył ubezpieczonemu do pracy w warunkach szczególnych okres pracy na stanowisku kierownika warsztatu, które to stanowisko jest wymienione w wykazie A załącznika do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz.U. Nr 8, poz. 43 ze zm.), w dziale XIV, pod pozycją 24. Za pracę w warunkach szczególnych Sąd uznał także pracę na stanowisku specjalisty do spraw bhp, bowiem wynika to ze świadectwa pracy, a także stanowisko to wymienione jest w uzupełnionym wykazie stanowisk opracowanym przez zakład pracy w oparciu o załącznik Nr 1 do zarządzenia nr 9 Ministra Budownictwa i Przemysłu Materiałów Budowlanych z dnia 1 sierpnia 1983 r. w sprawie stanowisk pracy w zakładach pracy nadzorowanych przez Ministra Budownictwa i Przemysłu Materiałów Budowlanych, na których wykonywane są prace w szczególnych warunkach uprawniające do wcześniejszego przejścia na emeryturę oraz wzrostu emerytury lub renty (Dz. Urz. M.B. i P.M.B. z 1983 r. nr 3, poz. 6) pod pozycją 196. Wprawdzie stanowisko to nie jest wymienione ani w Wykazie A stanowiącym załącznik do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983r., ani w wykazie A stanowiącym załącznik Nr 1 do zarządzenia nr 9 Ministra Budownictwa i Przemysłu Materiałów Budowlanych z dnia 1 sierpnia 1983 r., lecz zakład pracy skorzystał z udzielonej mu delegacji do rozszerzenia listy stanowisk pracy wykonywanej w szczególnych warunkach i wskazując w uzupełnionym wykazie stanowisko

specjalisty do spraw bhp, uznał je za odpowiadające pracom wymienionym pod pozycją 24 działu XIV załącznika do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. Zatem uznany okres pracy w warunkach szczególnych to łączny okres pracy na obu tych stanowiskach w L.[...] Przedsiębiorstwie Produkcyjno – Usługowym Ceramiki Budowlanej Oddział w C. Cegielnia B. - od 23 sierpnia 1980 r. do 19 września 1984 r. Z tych samych względów Sąd Okręgowy uznał zatrudnienie ubezpieczonego w Cementowni C. w okresie od 31 marca 1991 r. do 31 sierpnia 1996 r. na stanowisku specjalisty do spraw bhp oraz zatrudnienie od 31 marca 2001 r. do 31 grudnia 2002 r. na stanowisku mistrza za pracę w warunkach szczególnych. Sąd Okręgowy stwierdził, że nie było podstaw, aby do tego okresu zaliczyć okres wykonywania przez ubezpieczonego pracy na stanowisku inspektora do spraw bhp, gdyż nie figuruje ono w uzupełnionym wykazie stanowisk pracy w warunkach szczególnych opracowanym przez zakład pracy na podstawie załącznika Nr 1 do zarządzenia nr 9 Ministra Budownictwa i Przemysłu Materiałów Budowlanych z dnia 1 sierpnia 1983 r. Łączny zatem okres pracy w warunkach szczególnych jest niższy niż wymagane 15 lat.

Apelacja ubezpieczonego od powyższego wyroku oddalona została wyrokiem Sądu Apelacyjnego z dnia 27 lutego 2007 r. W pisemnych motywach rozstrzygnięcia Sąd Apelacyjny podzielił stanowisko Sądu Okręgowego, iż brak podstaw do zakwalifikowania pracy na stanowisku inspektora do spraw bhp jako pracy wykonywanej w warunkach szczególnych. Podkreślił, że większość czynności wynikających z zakresu obowiązków na tym stanowisku to prace biurowe, niezwiązane z dozorem inżynieryjno – technicznym. Ponieważ zakres obowiązków na stanowisku inspektora do spraw bhp jest zbieżny z zakresem obowiązków specjalisty do spraw bhp, Sąd Apelacyjny, inaczej niż Sąd Okręgowy, uznał, że również brak podstaw do zaliczenia okresu pracy wykonywanej na tym ostatnim stanowisku do pracy w warunkach szczególnych. Sąd Apelacyjny stwierdził, że nie sposób uznać, iż ubezpieczony w okresach, w których wykonywał pracę specjalisty do spraw bhp i inspektora do spraw bhp, stale i w pełnym wymiarze czasu pracy wykonywał nadzór inżynieryjno – techniczny, na oddziałach i wydziałach, w których jako podstawowe wykonywane są prace wymienione w Wykazie A rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. Sąd Apelacyjny

podkreślił, że zakładowe wykazy stanowisk, na których wykonywana jest praca w szczególnych warunkach, nie mogły rozszerzać katalogu stanowisk wymienionych w załączniku do tego rozporządzenia.

Skargę kasacyjną od powyższego wyroku wywiódł ubezpieczony zarzucając naruszenie przepisów postępowania – art. 328 § 2 k.p.c. w zw. z art. 316 § 1 k.p.c. i art. 233 § 1 k.p.c. poprzez wadliwe uzasadnienie wyroku, w którym przy dokonywaniu ustaleń faktycznych powołano jedynie część materiału dowodowego, z pominięciem niektórych dowodów, bez wskazania, z jakich powodów Sąd odmówił tym pominiętym dowodom wiarygodności i mocy dowodowej, a także naruszenie art. 384 k.p.c. poprzez zmianę podstawy faktycznej wyroku Sądu pierwszej instancji, mimo, że strona przeciwna nie wniosła apelacji od powyższego wyroku i nie kwestionowała podstawy faktycznej wyroku Sądu Okręgowego w L. Skarżący w podstawach kasacyjnych powołał także naruszenie prawa materialnego: art. 32 ustawy o emeryturach i rentach z FUS w zw. z § 1 ust. 2 i § 4 ust. 1 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze oraz § 4 pkt 14 i 24 załącznika Nr 1 do zarządzenia nr 9 Ministra Budownictwa i Przemysłu Materiałów Budowlanych z dnia 1 sierpnia 1983 r. w sprawie stanowisk pracy w zakładach pracy nadzorowanych przez Ministra Budownictwa i Przemysłu Materiałów Budowlanych, na których wykonywane są prace w szczególnych warunkach uprawniające do wcześniejszego przejścia na emeryturę oraz wzrostu emerytury lub renty poprzez błędną wykładnię i przyjęcie, że stanowisko specjalisty do spraw bhp i inspektora do spraw bhp nie miało charakteru dozoru inżynieryjno – technicznego przy produkcji cementu w Cementowni C. S.A.; art. 9 k.p. w zw. z pkt 196 wykazu A stanowisk pracy, na których wykonywano pracę w warunkach szczególnych, wydanego przez Cementownię C. S.A. na podstawie do zarządzenia nr 9 Ministra Budownictwa i Przemysłu Materiałów Budowlanych z dnia 1 sierpnia 1983 r.; art. 207 § 1 pkt 1 – 3 k.p. w zw. z § 22 pkt 1 – 22 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 2 września 1997 r. w sprawie służby bezpieczeństwa i higieny pracy (Dz.U. Nr 109, poz. 704 ze zm.) poprzez ich niezastosowanie.

Uzasadniając wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżący stwierdził, że w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne polegające na udzieleniu odpowiedzi, czy zakładowy wykaz stanowisk pracy, na których wykonywane są prace uprawniające do wcześniejszego przejścia na emeryturę, stanowi źródło prawa pracy, a jeśli tak, to czy umieszczenie w tym wykazie określonego stanowiska, na którym praca w szczególnych warunkach wykonywana była stale i w pełnym wymiarze czasu pracy uprawnia do wcześniejszej emerytury. Skarżący wskazał także na konieczność wykładni przepisów budzących poważne wątpliwości, tj. art. 9 k.p. w zw. z pkt 196 wykazu A stanowisk pracy, na których wykonywano pracę w warunkach szczególnych, wydane przez Cementownię C. S.A. na podstawie zarządzenia nr 9 Ministra Budownictwa i Przemysłu Materiałów Budowlanych z dnia 1 sierpnia 1983 r.; art. 207 § 1 pkt 1 – 3 k.p. w zw. z § 22 pkt 1 – 22 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 2 września 1997 r. w sprawie służby bezpieczeństwa i higieny pracy i wyjaśnienia, czy wykonywanie pracy na stanowisku specjalisty (inspektora) do spraw bhp można zaliczyć do dozoru technicznego produkcji cementu, którego stale i bezpośrednio wykonywanie stanowi okres pracy w warunkach szczególnych.

W uzasadnieniu skargi skarżący stwierdził, że Sąd Apelacyjny dokonał odmiennych ustaleń niż Sąd Okręgowy, ponieważ doszedł do przekonania, iż całego zatrudnienia ubezpieczonego na stanowiskach specjalisty do spraw bhp i inspektora do spraw bhp nie można zaliczyć do pracy w warunkach szczególnych, gdyż praca na tych stanowiskach nie była dozorem inżynieryjno – technicznym nad pracownikami produkcji a nadto praca ta miała w znacznej części charakter pracy „biurowej.” Ustalenia te wymagały odniesienia się do wszystkich dowodów. Tymczasem Sąd Apelacyjny powołał zakres obowiązków na tych stanowiskach, nie biorąc pod uwagę zeznań świadków i częściowo zeznań ubezpieczonego, z których wynikało, że ubezpieczony swoje obowiązki wykonywał w wydzielonej części produkcyjnej, w której przebywał cały czas, przemieszczając się między stanowiskami ciągów produkcyjnych, wykonując czynności związane z dozorem urządzeń technicznych. Tym samym naruszony został przepis art. 328 § 2 k.p.c. Nadto ustalenia te doprowadziły do zmiany podstawy faktycznej rozstrzygnięcia na niekorzyść strony wnoszącej apelację, przy braku zaskarżenia wyroku przez stronę

przeciwną, co zdaniem skarżącego stanowi naruszenie zakazu *reformationis in peius*, wynikającego z art. 384 k.p.c. Dalej skarżący wywiódł, że ujęcie w resortowych wykazach stanowisk pracy wykonywanej w szczególnych warunkach nie może wykraczać poza delegację ustawową zawartą w rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, powołując się przy tym na wyrok Sądu Najwyższego z dnia 20 października 2005 r. I UK 41/05 (OSNP 2006 r. nr 19-20, poz. 306). Stąd też zasadnicze znaczenie ma to, że ubezpieczony wykonując pracę na stanowisku specjalisty do spraw bhp i inspektora do spraw bhp wykonywał swoje czynności w części produkcyjnej cementowni, a zatem dozorował pracę na wydziałach na których wykonywane są jako podstawowe prace przy produkcji cementu. Gdyby natomiast pracę tę nie uznać za dozór inżynieryjno –techniczny, to wymienienie stanowiska specjalisty do spraw bhp w zakładowym wykazie wskazuje, że w warunkach konkretnego zakładu pracy czynności takie uznano za pracę wykonywaną stale i bezpośrednio przy produkcji cementu. Zdaniem skarżącego zakładowy wykaz A ma charakter źródła prawa pracy w rozumieniu art. 9 k.p. i jest wiążący dla uprawnień emerytalnych ubezpieczonego, gdyż nie można dopatrzeć się jego sprzeczności z rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. Skarżący zakwestionował także pogląd Sądu Apelacyjnego, iż pojęcie dozoru inżynieryjno – technicznego należy ograniczyć wyłącznie do nadzoru nad produkcją w zakresie utrzymania i ciągów produkcyjnych w technicznej sprawności, wywodząc, że owa sprawność techniczna musi uwzględniać także przestrzeganie zasad bhp w funkcjonowaniu urządzeń.

Sąd Najwyższy zważył, następuje:

Skarga kasacyjna zasługuje na uwzględnienie z uwagi przede wszystkim na zarzucane naruszenie przepisów prawa procesowego – w szczególności art. 328 § 2 k.p.c. W istocie bowiem Sąd Apelacyjny oceniając kluczową kwestię dotyczącą charakteru pracy na stanowisku specjalisty do spraw bhp i inspektora do spraw bhp poprzestał na analizie zakresów czynności obowiązujących na tych stanowiskach, natomiast pominął milczeniem pozostałe dowody, z których

wynikało, że ubezpieczony wykonywał swoje obowiązki w hali produkcyjnej, przemieszczając się i wykonując czynności związane z dozorem urządzeń technicznych przez 8 godzin dziennie. (zeznania ubezpieczonego, zeznania świadka M. M.). Z uzasadnienia Sądu Apelacyjnego wynika z jednej strony, iż podstawą jego poglądu jest odrzucenie możliwości zakwalifikowania pracy ubezpieczonego na spornych stanowiskach jako dozór inżyniersko – techniczny, jak też z drugiej strony, stwierdzenie, że przeważający zakres jego obowiązków sprowadzał się do pracy „biurowej,” a więc niewykonywanej w szczególnych warunkach.

Przepis art. 32 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z FUS stanowi, że ubezpieczonym urodzonym przed dniem 1 stycznia 1949 r., zatrudnionym w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, przysługuje emerytura w wieku niższym niż określony w art. 27. Dla celów ustalenia uprawnień, o których mowa w tym przepisie, za pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach uważa się pracowników zatrudnionych przy pracach o znacznej szkodliwości dla zdrowia oraz o znacznym stopniu uciążliwości lub wymagających wysokiej sprawności psychofizycznej ze względu na bezpieczeństwo własne lub otoczenia w podmiotach, w których obowiązują wykazy stanowisk ustalone na podstawie przepisów dotychczasowych. Przepis ten, w zakresie, w jakim posługiwał się określeniem "w podmiotach, w których obowiązują wykazy stanowisk ustalone na podstawie przepisów dotychczasowych", został wyrokiem Trybunału Konstytucyjnego z dnia 14 czerwca 2004 r., P 17/03 (OTK-A 2004 nr 6, poz. 57 i Dz. U. Nr 144, poz. 1530) pozbawiony mocy prawnej. Artykuł 32 ust. 4 pozostał bez zmian i stanowi, że "wiek emerytalny, o którym mowa w ust. 1, rodzaje prac lub stanowisk oraz warunki, na podstawie których osobom wymienionym w ust. 2 i 3 przysługuje prawo do emerytury, ustala się na podstawie przepisów dotychczasowych". Wykładni pojęcia "przepisy dotychczasowe" dokonał Sąd Najwyższy w uchwale składu siedmiu sędziów z dnia 13 lutego 2002 r., III ZP 30/01 (OSNAPiUS 2002 nr 10, poz. 243), wskazując, że "przepisy dotychczasowe", o których mowa w odesłaniu, to § 2 ust. 1 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz. U. Nr 8, poz. 43 ze

zm.), stanowiący, iż okresami pracy uzasadniającymi prawo do świadczeń na zasadach określonych w rozporządzeniu są okresy, w których praca w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze jest wykonywana stale i w pełnym wymiarze czasu pracy obowiązującym na danym stanowisku pracy; § 4-8a określające wiek emerytalny i okres wykonywania pracy w szczególnych warunkach pracowników wykonujących prace wyszczególnione w wykazach A i B stanowiących załącznik do rozporządzenia oraz § 9-15 dotyczące wieku emerytalnego i warunków przechodzenia na emeryturę osób zatrudnionych w szczególnym charakterze. W wyroku Sądu Najwyższego z dnia 20 października 2005r. I UK 41/05 (OSNP 2006r. nr 19-20, poz. 306) wywieziono, iż określone w art. 93 ust. 2 Konstytucji akty prawne, niebędące obecnie źródłem prawa – w tym zarządzenia ministrów, nie mogą być samodzielną podstawą prawną indywidualnych decyzji, jednakże akt prawny, mający swoje umocowanie w ustawie i rozporządzeniu Rady Ministrów, a ponadto nieodnoszący się do praw podmiotowych obywateli, który jest w istocie jedynie wykazem prac wykonywanych w szczególnych warunkach, nadal obowiązuje. Określone w nim skutki prawne wykonywania takich prac nie są bowiem wskazywane przez to zarządzenie, lecz stanowi o nich ustawa i utrzymane jej przepisami w mocy rozporządzenie Rady Ministrów (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 21 kwietnia 2004 r., II UK 337/03, OSNP 2004 nr 22, poz. 392). Jednocześnie „przepisy dotychczasowe” w rozumieniu art. 32 ust. 4 to wyłącznie przepisy rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r., a wydane na ich podstawie zarządzenia resortowe są aktami niższego rzędu i nie mogą wykraczać poza ustawowe upoważnienie. Upoważnienie dla właściwych ministrów, kierowników urzędów centralnych oraz centralnych związków spółdzielczych wynikające z § 2 ust. 2 tego rozporządzenia nie stwarzało podstawy prawnej do wydawania aktów niepozostających w zgodności z powszechnie obowiązującym prawem, lecz obejmowało tylko ustalenie w porozumieniu z Ministrem Pracy, Płac i Spraw Socjalnych w podległych i nadzorowanych zakładach pracy stanowisk pracy, na których są wykonywane prace w szczególnych warunkach i nie przewidywało możliwości wykroczenia poza wykazy prac wykonywanych w szczególnych warunkach wymienione w załączniku do rozporządzenia. Na jego podstawie wymienione podmioty mogły tylko wskazać,

na których stanowiskach są wykonywane prace w szczególnych warunkach, wymienione w wykazach A i B, nigdy zaś ustanawiać nowych stanowisk pracy. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. wydane zostało na podstawie art. 55 ustawy z dnia 14 grudnia 1982 r. o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin (Dz. U. Nr 40, poz. 267 ze zm.). Upoważniał on Radę Ministrów do określenia, w drodze rozporządzenia, rodzajów prac lub stanowisk pracy oraz warunków, na podstawie których przysługuje prawo do emerytury w obniżonym wieku emerytalnym. Z kolei § 1 ust. 2 rozporządzenia Rady Ministrów stanowi, iż właściwi ministrowie, kierownicy urzędów centralnych oraz centralne związki spółdzielcze w porozumieniu z Ministrem Pracy, Płac i Spraw Socjalnych ustalają w podległych i nadzorowanych zakładach pracy stanowiska pracy, na których są wykonywane prace w szczególnych warunkach, wymienione w wykazach A i B. Uprawnienie zatem do ustalenia wykazu takich stanowisk pozostawało na szczeblu resortowym. Nie było zatem podstawy do tworzenia w zakładach pracy wykazu stanowisk pracy w warunkach szczególnych, a tym bardziej rozszerzania go o inne stanowiska, niż wynikające z zarządzenia resortowego, a w tym konkretnym przypadku z załącznika Nr 1 do zarządzenia nr 9 Ministra Budownictwa i Przemysłu Materiałów Budowlanych z dnia 1 sierpnia 1983r. Zatem fakt umieszczenia stanowiska specjalisty do spraw bhp w zakładowym wykazie stanowisk, na których wykonywana jest praca w szczególnych warunkach, samo w sobie nie przesądza o charakterze pracy na tym stanowisku.

Definicję ustawową „pracy w szczególnych warunkach” zawiera art. 32 ust. 2 ustawy o emeryturach i rentach z FUS. Mianowicie, zgodnie z tym przepisem, za pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach uważa się pracowników zatrudnionych przy pracach o znacznej szkodliwości dla zdrowia oraz o znacznym stopniu uciążliwości lub wymagających wysokiej sprawności psychofizycznej ze względu na bezpieczeństwo własne lub otoczenia. Praca w warunkach szczególnych to praca, w której pracownik w sposób znaczny jest narażony na niekorzystne dla zdrowia czynniki. Jako przykłady takiej pracy można wymienić: pracę w narażeniu na hałas przekraczający dozwolone normy, w zapyleniu, w oparach chemicznych, w wysokich temperaturach lub zmiennych warunkach atmosferycznych. Pracę taką pracownik musi wykonywać stale i w pełnym

wymiarze czasu pracy obowiązującym na danym stanowisku (§ 2 ust. 1 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r.), aby nabyć prawo do emerytury w obniżonym wieku emerytalnym. Motyw przyświecający ustawodawcy w stworzeniu instytucji przewidzianej w art. 32 ustawy o emeryturach i rentach z FUS opiera się zatem na założeniu, że praca wykonywana w szczególnych warunkach stale i w pełnym wymiarze czasu pracy obowiązującym na danym stanowisku pracy przyczynia się do szybszego obniżenia wydolności organizmu, stąd też osoba wykonująca taką pracę ma prawo do emerytury wcześniej niż inni ubezpieczeni. Pamiętać również należy, iż prawo do emerytury w obniżonym wieku emerytalnym stanowi odstępstwo od zasady wyrażonej w art. 27 ustawy o emeryturach i rentach z FUS i określonego w nim wieku emerytalnego, tak więc przepisy regulujące to prawo należy wyklądać w sposób gwarantujący zachowanie celu uzasadniającego to odstępstwo. Przy takim założeniu czynności ogólnie pojętego nadzoru lub kontroli w procesie produkcji wykonywanej w tych wydziałach i oddziałach, w których zatrudnieni są pracownicy wykonujący pracę w warunkach szczególnych w rozumieniu rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r., objęte poz. 24 działu XIV Wykazu A, to wyłącznie te czynności, które wykonywane są w warunkach bezpośrednio narażających na szkodliwe dla zdrowia czynniki, a więc polegające na bezpośrednim nadzorze i bezpośredniej kontroli procesu pracy na stanowiskach pracy wykonywanej w szczególnych warunkach. Jeśli zatem czynności te wykonywane są stale i w pełnym wymiarze czasu pracy obowiązującym na stanowisku pracy związanej z kontrolą międzyoperacyjną, kontrolą jakości produkcji i usług oraz dozorem inżynieryjno-technicznym, to okres wykonywania tej pracy jest okresem pracy uzasadniającym prawo do świadczeń na zasadach określonych w rozporządzeniu. Przenosząc te rozważania na grunt niniejszej sprawy, wskazać należy, że nie tyle istotne jest ustalenie, co mieści się w pojęciu dozoru inżynieryjno - technicznego, lecz to, czy czynności związane ze stanowiskiem specjalisty do spraw bhp, czy inspektora do spraw bhp, polegające na dozorowaniu procesu pracy bezpośrednio przy produkcji cementu z punktu widzenia przestrzegania zasad bhp, były wykonywane stale i w pełnym wymiarze czasu pracy. Z pisemnego zakresu obowiązków, na którym oparł się Sąd Apelacyjny, wynika, iż ubezpieczony na obu tych stanowiskach wykonywał także

szereg czynności niemających w ogóle charakteru jakiegokolwiek bezpośredniego dozoru nad procesem produkcji. Natomiast z niektórych dowodów, których Sąd Apelacyjny nie ocenił, a na które powołuje się skarżący, wynikałoby, że ubezpieczony przez 8 godzin dziennie dozorował proces pracy z punktu widzenia przestrzegania przepisów bhp, bezpośrednio przy stanowiskach pracy wykonywanej w warunkach szczególnych. Ocena tych dowodów, mająca swoje odzwierciedlenie w uzasadnieniu wyroku, będzie dawała podstawę do poczynienia ustaleń, w jakich proporcjach - do czasu pracy obowiązującego na omawianych stanowiskach - pozostawały czynności związane z dozorem, które można uznać za pracę wykonywaną w warunkach szczególnych.

Nieuzasadniony jest natomiast zarzut obrazy przepisu art. 384 k.p.c., bowiem w żaden sposób Sąd Apelacyjny nie naruszył zakazu *reformationis in peius*. Przedmiotem rozstrzygnięcia niniejszej sprawy jest prawo ubezpieczonego do emerytury z tytułu pracy w warunkach szczególnych, którego odmówiono mu na podstawie wyroku Sądu pierwszej instancji, natomiast Sąd drugiej instancji nie wydał w tej sprawie wyroku reformatoryjnego, lecz oddalił apelację. Nigdy też zmiana podstawy prawnej jak i faktycznej przez sąd drugiej instancji, przy oddaleniu apelacji, z bardziej korzystnej na mniej korzystną dla apelującego nie będzie stanowiła obrazy art. 384 k.p.c. Wbrew wywodom skargi, w żaden też sposób takiego poglądu nie można wywieść z Komentarza do Kodeksu postępowania cywilnego, T.Erecińskiego, J.Gudowskiego, M.Jędrzejewskiej, Część pierwsza. Postępowanie rozpoznawcze, Warszawa 2001r., s.663 – 664, tezy 5 – 10, na który powołuje się skarżący.

Nieuprawnione jest także twierdzenie skarżącego, iż jakikolwiek akt prawny, nawet będący w rozumieniu art. 9 k.p. źródłem prawa pracy, może kształtować uprawnienia emerytalne. Taki akt kształtuje wyłącznie wzajemne prawa pracownika i pracodawcy, natomiast nie może przenosić żadnych uprawnień do sfery prawa ubezpieczeń społecznych i kształtować je w sposób sprzeczny z obowiązującymi w niej przepisami, bądź uprawnienia te rozszerzać. Niezrozumiały jest wreszcie zarzut naruszenia art. 207 § 1 pkt 1 – 3 k.p. w zw. z § 22 pkt 1 – 22 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 2 września 1997 r. w sprawie służby bezpieczeństwa i higieny pracy - w szczególności, że przepisy rozporządzenia wskazujące na zakres

działania służby bhp potwierdzają to, iż czynności wykonywane przez te służby polegają w przeważającej części na pracy niezwiązanej z bezpośrednim nadzorem nad bezpieczeństwem i higieną pracy ciągów produkcyjnych.

Mając na uwadze powyższe Sąd Najwyższy na mocy art. 398¹⁵ § 1 k.p.c. orzekł jak w sentencji wyroku. O kosztach postępowania kasacyjnego. orzeczono na podstawie art. 108 § 2 k.p.c. w związku z art. 391 § 1 k.p.c. oraz art. 398²¹ k.p.c.

/tp/